

การวิเคราะห์คุณค่าทางพุทธจริยธรรมของพระอานนท์
เพื่อการพัฒนาเยาวชนไทยในปัจจุบัน*

AN ANALYSIS OF THE BUDDHIST ETHICAL VALUES OF ĀNANDA
FOR DEVELOPING THAI YOUTH TODAY

พระวิเศษ ถาวรธมโม (ชาวสุต)

Phra Wiset Thavaradhammo (Khawsud)

สิทธิโชค ปานะศรี

Sitthichok Panasree

พระครูโฆสิตวัณณานุกุล

Phrakru Kositwattananukul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

E-mail: wisetkawsud99@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์คุณค่าทางพุทธจริยธรรมของพระอานนท์เพื่อการพัฒนาเยาวชนไทยในปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนไทยในปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาคุณค่าทางพุทธจริยธรรมของพระอานนท์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และ 3) เพื่อวิเคราะห์คุณค่าทางพุทธจริยธรรมของพระอานนท์เพื่อการพัฒนาเยาวชนไทยในปัจจุบัน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการศึกษาเอกสาร (Document Research)

ผลการวิจัยพบว่า: 1) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนไทยในปัจจุบัน พบว่าเยาวชน เป็นบุคลากรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของสังคมและประเทศชาติที่จะต้องได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ การนำหลักพุทธจริยธรรมมาใช้เป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมปัจจุบัน เป็นการพัฒนาเยาวชนให้ปฏิบัติตนตามแนวทางที่ถูกต้อง อันจะนำไปสู่การเกิดภูมิคุ้มกันกับสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันและนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี 2) คุณค่าทางพุทธจริยธรรมของพระอานนท์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า คุณค่าทางพุทธจริยธรรมของพระอานนท์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ประกอบด้วย คุณค่าด้านความกตัญญูกตเวที คุณค่าด้านความเมตตา คุณค่าด้านความใฝ่รู้ใฝ่ศึกษา คุณค่าด้านความอ่อนน้อมถ่อมตน คุณค่าด้าน

* Received 17 February 2020; Revised 3 March 2020; Accepted 20 March 2020

ความขยันอดทน และคุณค่าด้านความใจกว้างยอมรับคำติชม และ 3) คุณค่าทางพุทธจริยธรรมของพระอานนท์เพื่อการพัฒนาเยาวชนไทยในปัจจุบัน พบว่า คุณค่าทางพุทธจริยธรรมของพระอานนท์เพื่อการพัฒนาเยาวชนไทยในปัจจุบัน ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ คุณค่าด้านความกตัญญูตเวที คุณค่าด้านความมีเมตตา คุณค่าด้านความใฝ่รู้ใฝ่ศึกษา คุณค่าด้านความอ่อนน้อมถ่อมตน คุณค่าด้านความขยันอดทน และคุณค่าด้านความใจกว้างยอมรับคำติชม จากนั้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แยกย่อยให้เห็นคุณค่าทางพุทธจริยธรรมของพระอานนท์ในแต่ละด้านที่ก่อให้เกิดคุณค่าเพื่อการพัฒนาเยาวชนไทยในปัจจุบัน โดยแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ คุณค่าด้านร่างกาย คุณค่าด้านจิตใจ คุณค่าด้านสังคม และคุณค่าด้านประเพณีและวัฒนธรรม

คำสำคัญ: คุณค่าทางพุทธจริยธรรม, พระอานนท์, การพัฒนาเยาวชนไทย

Abstract

An Analysis of the Buddhist Ethical Values of Ānanda for Developing Thai Youth of today has objectives: 1) to study the ideas on the development of Thai youth of today, 2) to study the Buddhist ethical values of Ānanda as appeared in Theravada Buddhist scriptures, and 3) to analyze the Buddhist ethical values of Ānanda for developing Thai youth of today. This is a qualitative research mainly done by documentary research.

In the research, it was found that: The ideas concerning with the development of Thai youth of today were clearly found that they are persons whose essential existence is of the utmost important to both society and nation where their development must bodily and mentally made. In doing this, the Buddhist teachings become necessary factors for being applied in their daily life in the present society. By following the Buddhist teachings they can behave in the proper manners and thereby bringing the immunity to them resulting in the good life due to reducing various problems taking place in the present time. The Buddhist ethical values of Ānanda as appeared in Theravada Buddhist scriptures showed that they are of basic principles on gratitude, loving kindness, study – loving, humbleness, effort and generosity. And the Buddhist ethical values of Ānanda for developing Thai youth of today were considerably found that they are of six kinds of values, gratitude, loving kindness, study – loving, humbleness, effort, and openness. In this research, the mentioned values were

categorically classified as follows: bodily, mentally, socially, and traditionally and culturally ones.

Keywords: Buddhist Ethical Values, Ānanda, Developing Thai Youth

บทนำ

พระอานนท์ เป็นพุทธสาวกองค์สำคัญยิ่งของพระพุทธเจ้า เป็นผู้ที่มีพระคุณอันยิ่งใหญ่ต่อพระพุทธศาสนา ท่านได้รับการยกย่องให้เป็นผู้เลิศใน 5 ด้าน คือ 1) เป็นพหูสูตร คือ เป็นผู้ที่ได้รับสดับรับฟังมามาก 2) เป็นผู้มั่งคั่ง คือ มีสติมั่นคง 3) เป็นผู้มั่งคั่ง คือ มีวิธีการจดจำสิ่งต่าง ๆ ได้ดี 4) เป็นผู้มั่งคั่ง คือ มีวิธีทรงจำไว้ และ 5) เป็นพุทธอุปัฏฐาก คือ ทำหน้าที่รับใช้พระพุทธเจ้า (ขุ.เถร. (ไทย) 26/1024/507.) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

การดำเนินชีวิตของพระอรหันต์ ไม่ว่าจะเป็นด้านกิจการงานต่าง ๆ และความประพฤติส่วนตัว ล้วนเป็นไปเพื่อประโยชน์ของมหาชนและคำนึงถึงความเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับชนรุ่นหลังที่สอดคล้องกับคุณธรรม คือ ความกรุณาที่เป็นแรงจูงใจ ส่วนเรื่องเอตทัคคะที่พระอรหันต์ทั้งหลายได้ร่ำเรียนมานั้น เป็นเพียงการประกาศยกย่องความสามารถพิเศษเฉพาะตัวของพระสาวกบางท่านที่มี จุดเด่น หรือข้อพิเศษแตกต่างจากองค์อื่น ๆ อันเป็นที่เลื่องลือกันทั่วไป พระพุทธเจ้าเพียงแต่ทรงยกขึ้นมาตรัสในที่ประชุมบ้าง หรือถ้าเป็นเรื่องการปฏิบัติหน้าที่การทำงานก็มีเฉพาะกรณีที่ท่านทำนั้นได้อย่างยอดเยี่ยม ซึ่งมีอยู่ด้วยกันหลายลักษณะ อันถือเป็นเกียรติและมีคุณค่าแห่งความดีงามของพระสาวก

ด้วยเหตุผลที่ท่านเป็นผู้เปี่ยมด้วยความเมตตากรุณาต่อพุทธบริษัท และได้ปฏิบัติหน้าที่พุทธอุปัฏฐากอย่างดีเยี่ยม เป็นผู้ที่มีคุณค่าทางพุทธจริยธรรมอย่างหลากหลาย เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาประวัติของท่านแล้วเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในปฏิปทาของท่าน จึงต้องการศึกษาให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งมากขึ้น จึงได้ตัดสินใจศึกษาเรื่องนี้ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้และนำไปเผยแพร่ให้กับพุทธบริษัทต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนไทยในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาคุณค่าทางพุทธจริยธรรมของพระอานนท์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อวิเคราะห์คุณค่าทางพุทธจริยธรรมของพระอานนท์เพื่อการพัฒนาเยาวชนไทยในปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research) ดำเนินการศึกษาตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของพระอานนท์จากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และอนุฎีกา ตำรา และผลงานจากการวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ
2. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่รวบรวมจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
3. เรียบเรียงผลการวิเคราะห์ข้อมูลและข้อเสนอแนะ นำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)
4. จัดพิมพ์วิทยานิพนธ์เป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์คุณค่าทางพุทธจริยธรรมของพระอานนท์เพื่อการพัฒนาเยาวชนไทยในปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนไทยในปัจจุบัน เพื่อศึกษาคุณค่าทางพุทธจริยธรรมของพระอานนท์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อวิเคราะห์คุณค่าทางพุทธจริยธรรมของพระอานนท์เพื่อการพัฒนาเยาวชนไทยในปัจจุบัน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการศึกษาเอกสาร (Document Research) ผลการศึกษาวิจัยสรุปผลได้ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนไทยในปัจจุบัน จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนไทยในปัจจุบัน ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ ดังนี้

การพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นกระบวนการพัฒนาทั้งด้านร่างกายและจิตใจของมนุษย์ ให้มีคุณภาพ เพราะมนุษย์เป็นปัจจัยที่สำคัญเบื้องต้นที่นำไปสู่การพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นของการดำรงชีวิต มีลักษณะนิสัยจิตใจที่ดีงามและมีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเองและสังคมในยุคปัจจุบันที่จะนำไปสู่การพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม และช่วยให้ชีวิตเจริญรุ่งเรือง โดยมีหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตบนพื้นฐานของคุณงามความดี การกระทำความดี เพื่อสร้างสมคุณงามความดีต่าง ๆ ให้เจริญงอกงามอันช่วยให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในชีวิตที่ดียิ่งขึ้น

เยาวชน ถือเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของสังคมและประเทศชาติที่จะต้องช่วยกันพัฒนาให้มีคุณภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ดังนั้น การนำหลักพุทธธรรมหรือแนวทางปฏิบัติเชิงพุทธมาใช้เป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิต จึงกล่าวได้ว่า เป็นการพัฒนาเยาวชนให้ปฏิบัติตามแนวทางที่ถูกต้อง อันจะนำไปสู่การเกิดภูมิคุ้มกันกับสภาพปัญหาต่าง ๆ

ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันและนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี เยาวชนไทยในสังคมปัจจุบัน จะต้องได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกายและจิตใจควบคู่กันไปอย่างสมดุลตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม ในทิศทางที่ถูกต้อง มีระเบียบวินัย มีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนร่วมสังคมในการใช้ชีวิต รวมทั้งการมีส่วนร่วมเพื่อสังคม ชุมชน และประเทศชาติ

ในการพัฒนาเยาวชนไทย มีเป้าหมายที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ได้แก่ การพัฒนาให้เยาวชนเป็นคนดีและคนเก่ง โดยมีพฤติกรรมที่เหมาะสมใน 4 ด้าน คือ

- 1.1 เป็นผู้ที่ไม่เบียดเบียนตนเอง
- 1.2 เป็นผู้ที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่น
- 1.3 เป็นผู้ที่ไม่รับผิดชอบต่อหน้าที่
- 1.4 พยายามพัฒนาตนเองและช่วยพัฒนาผู้อื่นและสังคมด้วย (ดวงเดือน

พันธุ์มนาวิน, 2539)

โดยสรุป การพัฒนาเยาวชนไทยในสังคมปัจจุบัน มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาให้เยาวชนเป็นคนดีและคนเก่งของสังคม มีคุณภาพชีวิตที่ดีเพื่อเป็นพื้นฐานของการสร้างสรรค์สังคมสันติสุข

2. คุณค่าทางพุทธจริยธรรมของพระอานนท์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทจากการศึกษา ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

พระอานนท์ ทรงเป็นเจ้าชายแห่งศากยวงศ์ เป็นพระโอรสของพระเจ้าอมิตทมะ ผู้เป็นพระอนุชาของพระเจ้าสุทโธทนมหาราช ซึ่งมีศักดิ์เป็นพระเจ้าน้าของพระพุทธเจ้า ส่วนมารดาของท่านทรงพระนามว่า นางกิสสาโคตมี พระอานนท์เมื่อนับโดยความสัมพันธ์แห่งพระญาติแล้ว มีศักดิ์เป็นพระอนุชาของพระพุทธเจ้า และยังเป็นสหชาติของเจ้าชายสิทธัตถะ

เจ้าชายอานนท์ออกบวชในครั้งที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสรู้แล้ว ในพรรษาที่ 2 ได้เสด็จกลับไปโปรดพระพุทธบิดาและพระญาติวงศ์ศากยวงศ์แห่งนครกบิลพัสดุ์ พร้อมกับเจ้าชายมหามานะ เจ้าชาย อนุรุทธะ เจ้าชายภัททิยะ เจ้าชายภคคุ เจ้าชายกิมพิละ เจ้าชายเทวทัต และอุบาลีช่างกลบกล สำหรับพระอุปัชฌายะของพระอานนท์ คือ พระเพลลัญฐีสีเสระ พระอานนท์ เมื่อบวชแล้วไม่นานก็ได้บรรลุโสดาปัตติผล เป็นพระโสดาบัน เพราะได้ฟังธรรมเทศนาของพระปทุมมมัตตานี และบรรลุพระอรหันต์ในช่วงก่อนการทำสังคายนาครั้งที่ 1 พระอานนท์นิพพานเมื่ออายุได้ 120 ปี หลังพุทธปรินิพพาน 40 ปี บนอากาศเหนือแม่น้ำโรหิณี

2.1 บทบาทของพระอานนท์ที่มีต่อการดำรงพระพุทธศาสนา สามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้

- 2.1.1 บทบาทในการแสดงธรรมแก่พุทธบริษัท
- 2.1.2 บทบาทในฐานะการเป็นพุทธอุปัฏฐาก

2.1.3 บทบาทในฐานะผู้เจรจาไกล่เกลี่ยแก้ไขปัญหา

2.1.4 บทบาทในการเข้าร่วมการทำสังคายนาครั้งที่ 1

2.2 ความสัมพันธ์ของพระอานนท์กับบุคคลต่าง ๆ ถือเป็นภาพสะท้อนที่แสดงให้เห็นว่า พระอานนท์มีบทบาทสำคัญมากในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและเป็นสื่อกลางระหว่างบุคคลต่าง ๆ ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

2.2.1 ความสัมพันธ์กับพระพุทธเจ้า

2.2.2 ความสัมพันธ์กับภิกษุ

2.2.3 ความสัมพันธ์กับภิกษุณี

2.2.4 ความสัมพันธ์กับอุบาสกอุบาสิกา

2.2.5 ความสัมพันธ์กับบุคคลทั่วไป

2.3 พุทธจริยธรรมของพระอานนท์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทมีความน่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาเยาวชนไทยสามารถสรุปได้ ดังนี้

2.3.1 ด้านความกตัญญูกตเวที

2.3.2 ด้านความมีเมตตา

2.3.3 ด้านความใฝ่รู้ใฝ่ศึกษา

2.3.4 ด้านความอ่อนน้อมถ่อมตน

2.3.5 ด้านความขยันอดทน

2.3.6 ด้านความใจกว้างยอมรับคำติชม

กล่าวโดยสรุป พุทธจริยธรรมของพระอานนท์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น มีปรากฏอยู่อย่างหลากหลาย ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอคุณค่าทางพุทธจริยธรรมของพระอานนท์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนเพียงบางส่วนเท่านั้น

3. วิเคราะห์คุณค่าทางพุทธจริยธรรมของพระอานนท์เพื่อการพัฒนาเยาวชนไทยในปัจจุบัน

3.1 พระพุทธศาสนา ถือเป็นศาสนาแห่งการพัฒนาคุณค่าของความเป็นมนุษย์ให้เกิดความสมบูรณ์เท่าที่มนุษย์แต่ละคนจะสามารถพัฒนาได้ สำหรับหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธนั้นมีมากมาย หลักไตรสิกขา ถือเป็นหลักพุทธธรรมหมวดหนึ่งที่มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาเยาวชน ประกอบด้วยการพัฒนาพฤติกรรม การพัฒนาจิตใจ และการพัฒนาปัญญาพร้อมกันทั้ง 3 ด้าน โดยส่งเสริมซึ่งกันและกันในกระบวนการพัฒนาเยาวชน ได้แก่

3.1.1 ศิล เป็นการฝึกในด้านพฤติกรรม

3.1.2 สมาธิ เป็นการฝึกในด้านจิต หรือระดับจิตใจ ได้แก่ การพัฒนาคุณสมบัติต่าง ๆ ของจิตเยาวชนในด้านคุณธรรมความดีงาม

3.1.3 ปัญญา เป็นการฝึกหรือพัฒนาในด้านการรู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อ ความเห็นความรู้ความเข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การรู้จักวินิจฉัย ไตร่ตรอง ตรวจสอบ คัดการต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์

3.2 กระบวนการพัฒนา เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างช้า ๆ ค่อยเป็นค่อยไป หรือการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันก็ได้ แต่ต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เปลี่ยนแปลงไปสู่ความเจริญงอกงาม หรือสู่การมีพฤติกรรมที่ส่งเสริมเกื้อกูลให้ตนเองประสบความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ดังนั้น บุคคลจะต้องมีการพัฒนาตนเอง จะต้องสำรวจ หรือวิเคราะห์ถึงความต้องการของตนเองเพื่อทราบถึงจุดเด่นและข้อบกพร่องของตนเอง และนำข้อบกพร่องนั้นมาปรับปรุงแก้ไข ไม่มีความพอใจกับสิ่งที่เป็นอย่างอยู่ในปัจจุบัน เพราะความต้องการได้รับบางอย่างมากขึ้นหรือต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเองให้ดีขึ้น และเพื่อจะทำให้บรรลุเป้าหมายของตนเองที่ตั้งไว้ บางครั้งจะต้องเผชิญกับความเสี่ยง อุปสรรคปัญหาต่าง ๆ หรืออาจมีพฤติกรรมที่ไม่ดี หากต้องการพัฒนาแก้ไขพฤติกรรมหรืออุปสรรคปัญหาดังกล่าว ก็สามารถนำพฤติกรรมที่ไม่ดีนั้นมาปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้นตามหลักการของภาวนา 4 อันเป็นหลักพุทธธรรมอีกหมวดหนึ่งเกี่ยวกับการทำให้ชีวิตเจริญก้าวหน้า ได้แก่ การพัฒนากาย พัฒนาศีล พัฒนาจิต และพัฒนาปัญญา นั่นคือ กระบวนการฝึกอบรมให้มีความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป เป็นบันไดในการพัฒนาตนสู่ความเป็นผู้มีอิสรภาพและหลุดพ้นจากกิเลสตัณหาทั้งปวง

3.3 พุทธจริยธรรม เป็นหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ที่มีความสำคัญ และมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาเยาวชนในด้านต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ได้แก่ หลักภาวนา 4 ประกอบด้วย

3.3.1 คุณค่าการพัฒนาด้านร่างกาย

3.3.2 คุณค่าการพัฒนาด้านศีล

3.3.3 คุณค่าการพัฒนาด้านจิต

3.3.4 คุณค่าการพัฒนาด้านปัญญา

3.4 ในการวิเคราะห์คุณค่าทางพุทธจริยธรรมของพระอานนทที่สามารถนำมาเป็นแนวทางการประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาเยาวชนในปัจจุบัน ผู้วิจัยสามารถสรุปได้เป็นรายด้าน ดังนี้

3.4.1 คุณค่าความกตัญญูกตเวที

3.4.2 คุณค่าความมีเมตตา

3.4.3 คุณค่าความใฝ่รู้ใฝ่ศึกษา

3.4.4 คุณค่าความอ่อนน้อมถ่อมตน

3.4.5 คุณค่าความขยันอดทน

3.4.6 คุณค่าความใจกว้างยอมรับคำติชม

จากนั้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แยกย่อยให้เห็นคุณค่าทางพุทธจริยธรรมของพระอานนท์ ในแต่ละด้านที่ก่อให้เกิดคุณค่าเพื่อการพัฒนาเยาวชนไทยในปัจจุบัน โดยแยกเป็นรายด้าน ได้แก่ 1) คุณค่าด้านร่างกาย 2) คุณค่าด้านจิตใจ 3) คุณค่าด้านสังคม และ 4) คุณค่าด้าน ประเพณีและวัฒนธรรม

โดยสรุป คุณค่าทางพุทธจริยธรรมของพระอานนท์ทั้ง 6 ด้าน เป็นพุทธจริยธรรม ทางพระพุทธรศาสนาที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง เป็นพุทธจริยธรรมที่สามารถนำมาเป็นแนวทาง การประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาเยาวชนในสังคมไทยในปัจจุบันได้อย่างสมดุลและช่วยให้เยาวชน ไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีอันจะนำพาสังคมไทยไปสู่สันติสุขที่ยั่งยืน

อภิปรายผล

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนไทยในปัจจุบัน จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการ พัฒนาเยาวชนไทยในปัจจุบัน เยาวชนเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของสังคมและ ประเทศชาติที่จะต้องได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ การนำหลักพุทธ จริยธรรมมาใช้เป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมปัจจุบัน เป็นการพัฒนา เยาวชนให้ปฏิบัติตามแนวทางที่ถูกต้อง อันจะนำไปสู่การเกิดภูมิคุ้มกันกับสภาพปัญหา ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันและนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยการพัฒนาให้เยาวชน เป็นคนดีและคนเก่ง มีพฤติกรรมที่เหมาะสมใน 4 ด้าน คือ 1) เป็นผู้ที่ไม่เบียดเบียนตนเอง 2) เป็นผู้ที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่น 3) เป็นผู้ที่ยอมรับข้อบกพร่องที่ตนทำ และ 4) พยายามพัฒนาตนเองและ ช่วยพัฒนาผู้อื่นและสังคมด้วย ดังที่ (สมสุข นิธิอุทัย, 2554) ได้ศึกษา “การพัฒนาเยาวชนตาม แนวพุทธในสังคมไทย” พบว่า การพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธ ศึกษาความหมายพฤติกรรม เยาวชนตามแนวพุทธตามการกระทำ สาเหตุของพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน อันเป็น ผลมาจากการบงการของตัณหา มีเป้าหมายของการพัฒนาเยาวชน มี 3 ชั้น คือ 1) เป้าหมายใน ปัจจุบัน 2) เป้าหมายในอนาคต 3) เป้าหมายขั้นสูงสุด จุดเริ่มต้นของการพัฒนาของเยาวชน ตามแนวพุทธ คือ สัมมาทิฐิ การส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเยาวชนตามแนวพุทธ โดยใช้หลักไตรสิกขา สถาบันทางสังคมเป็นปรโตไลษะ ช่วยส่งเสริมการพัฒนาแนวพุทธให้แก่ เยาวชน สำหรับการพัฒนาเยาวชนในสังคมไทย ศึกษาพฤติกรรมของเยาวชนที่สามารถ วัดได้ เป้าหมายของการพัฒนาเยาวชนครอบคลุม 4 ด้าน คือ 1) ไม่เบียดเบียนตนเอง 2) ไม่เบียดเบียนผู้อื่น 3) ยอมรับข้อบกพร่องที่ตนทำ 4) พัฒนาตนเองและช่วยพัฒนาผู้อื่นและสังคม สาเหตุของพฤติกรรมไม่พึงประสงค์เกิดจากสาเหตุทางครอบครัว เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

จุดเริ่มต้นของ การพัฒนาเยาวชน คือ การมีทัศนคติที่ดีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เยาวชน กระทำพฤติกรรม เน้นการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการพัฒนาเยาวชน ได้แก่ การพัฒนาวินัยในตน การพัฒนาปรีชาเชิงอารมณ์ การพัฒนาความสามารถในการคิด บทบาท ของสถาบันทางสังคมมีส่วน ในการอบรมสั่งสอน ชัดเจน และเป็นแบบอย่างให้แก่เยาวชน เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา พัฒนาการของการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธใน สังคมไทย พบพัฒนาการของการ พัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธในเรื่องความหมายของ พฤติกรรมเยาวชนตามแนวพุทธในสังคมไทย สาเหตุของพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ตามแนว พุทธในสังคมไทย จุดเริ่มต้นของการพัฒนาเยาวชน ตามแนวพุทธในสังคมไทย เป้าหมายของ การพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธในสังคมไทย การส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแนว พุทธในสังคมไทย และบทบาทของสถาบันทางสังคมในการส่งเสริมการพัฒนาเยาวชนตามแนว พุทธในสังคมไทย

2. คุณค่าทางพุทธจริยธรรมของพระอานนท์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พุทธจริยธรรมของพระอานนท์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น มีปรากฏ อยู่อย่างหลากหลาย ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอคุณค่าทางพุทธจริยธรรมของพระอานนท์ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนเพียงบางส่วนเท่านั้น ได้แก่ 1) ด้านความกตัญญูกตเวที 2) ด้านความมีเมตตา 3) ด้านความใฝ่รู้ใฝ่ศึกษา 4) ด้านความอ่อนน้อมถ่อมตน 5) ด้านความ ขยันอดทน และ 6) ด้านความใจกว้างยอมรับคำติชม ดังที่ (พระจรัญ สุวโจ (สะท้อน), 2558) ได้ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการแสดงความกตัญญูกตเวทีของพระอานนท์พบว่า 1) รูปแบบการ แสดงความกตัญญูของพระอานนท์ เริ่มจากรูปแบบเป็นพุทธอุปัฏฐาก ตามปกติรูปแบบการจัด กิจกรรมที่พระพุทธองค์ทรงปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวันตระเตรียมภัตตาหาร สถานที่ฉัน ภาชนะที่ทรงใช้ มีเครื่องอุปโภคและบริโภค รูปแบบการตอบรับผู้ที่มาขอเข้าเฝ้า พระพุทธเจ้า ตอบคำซักถามพุทธจริยวัตรผู้ที่มาเฝ้า ตอบปัญหาธรรมแก่พุทธศาสนิกชนผู้สงสัย และซักถาม เพื่อความเข้าใจซึ่งถึงหลักธรรม รูปแบบเป็นภาระพาผู้มาเข้าเฝ้าพระพุทธองค์ในโอกาสสมควร รูปแบบการประสานงานของพุทธศาสนิกชนที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธองค์ และรูปแบบสงเคราะห์ พระประยูรญาติ 2) ผลของการปฏิบัติตามความกตัญญู พบว่า พุทธกิจของพระองค์ทรงได้รับความ สะดวกสบายในระดับหนึ่งเพราะความช่วยเหลือแบ่งเบาภารกิจของพระอานนท์ ผู้เข้ามา เฝ้าพระองค์ ได้รับการปฏิสนธิฐานตามความเหมาะสม ได้รู้พุทธจริยวัตรของพระองค์ ลักษณะ เช่นนี้รู้ได้ตามที่พระ อานนท์แจ้งให้ทราบ เมื่อมีปัญหาธรรมก็ได้เรียนถามพระอานนท์ให้เกิด ความเข้าใจได้ถูกต้องตามที่พระอานนท์แสดง เมื่อมีโอกาสก็ได้เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าโดยการนำ ของพระอานนท์ พระอานนท์ได้รับภาระประสานงานของพุทธศาสนิกชน นิมนต์พระพุทธองค์ ไปโปรด พระอานนท์สงเคราะห์ พระประยูรญาติโดยใช้วาทกรรมทูลพระพุทธเจ้าทรงอนุญาต ให้พระนางมหาปราชบาติโคตมีบวชเป็นภิกษุณี และเป็นต้นเหตุให้สตรีมาบวชบรรพชิต

ปฏิบัติวิเวกธรรมในพระพุทธศาสนา และ 3) การนำรูปแบบการแสดงความกตัญญูกตเวทีของพระอานนท์ สามารถนำไปปรับใช้กับ สังคมไทย เช่น นำไปปรับใช้ให้กับสถาบันครอบครัวที่มีต่อบุพพการีที่ล่วงลับไปแล้ว การเลี้ยงดูมารดา บิดาผู้เป็นอุปการีชนเคยอุปการคุณ อบรมสั่งสอนเลี้ยงดูบุตรธิดามาด้วยกุศลจิต ดังนั้น บุตรธิดาจึงควรเคารพเชื่อฟัง การนำรูปแบบกตัญญูกตเวทีไปปรับใช้ให้กับสังคม มีการแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อผู้อื่น และสิ่งอื่นเพราะเป็นฐาน คำจุนสังคมในด้านศีลธรรม การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการนำไปปรับใช้ต่อประเทศชาติ เช่น การแสดงความ กตัญญูกตเวที ด้วยการรู้คุณค่าของธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

3. วิเคราะห์คุณค่าทางพุทธจริยธรรมของพระอานนท์เพื่อการพัฒนาเยาวชนไทยในปัจจุบัน

การวิเคราะห์คุณค่าทางพุทธจริยธรรมของพระอานนท์ที่สามารถนำมาเป็นแนวทางการประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาเยาวชนในปัจจุบัน ผู้วิจัยสามารถสรุปได้เป็นรายด้าน ได้แก่ 1) คุณค่าความกตัญญูกตเวที 2) คุณค่าความมีเมตตา 3) คุณค่าความใฝ่รู้ใฝ่ศึกษา 4) คุณค่าความอ่อนน้อมถ่อมตน 5) คุณค่าความขยันอดทน และ 6) คุณค่าความใจกว้าง ยอมรับคำติชม โดยคุณค่าทางพุทธจริยธรรมของพระอานนท์ทั้ง 6 ด้าน เป็นพุทธจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง เป็นพุทธจริยธรรมที่สามารถนำมาเป็นแนวทางการประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาเยาวชนในสังคมไทยในปัจจุบันได้อย่างสมดุลและช่วยให้เยาวชนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีอันจะนำพาสังคมไทยไปสู่สันติสุขที่ยั่งยืน สอดคล้องกับการศึกษาของ (วิรัช อนันต์เธียร, 2557) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ประเด็นปัญหาของของเยาวชน คือ ปัญหาทางร่างกายของเยาวชน ปัญหาทางด้านอารมณ์ และจิต ปัญหาครอบครัว ปัญหาเพื่อนและบุคคลใกล้ชิด ปัญหาด้านแรงบันดาลใจและเป้าหมายในชีวิต ปัญหาสังคมหรือสิ่งแวดล้อม ๆ ปัญหาประวัติการทำผิด ปัญหาภูมิหลังและโอกาสของการศึกษา ปัญหาด้านพฤติกรรมเบี่ยงเบน และปัญหาด้านระบบการศึกษาของชาติ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่ออาการกระทำผิดของเยาวชนมีปัจจัย 4 ด้าน คือ ปัจจัยด้านสังคม เช่น สภาพสังคมเพื่อนของเยาวชน ชุมชนที่อยู่อาศัย การเข้าถึงสิ่งผิดกฎหมายและอบายมุขได้ง่าย ฯลฯ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เช่น ความต้องการเงินปัจจัย 4 ค่าครองชีพสูง การขาดโอกาสในการทำงาน เป็นต้น ปัจจัยด้านครอบครัว เช่น ลักษณะการเลี้ยงดู ลักษณะครอบครัว ลักษณะพ่อแม่ เป็นต้น และปัจจัยด้านตัวเยาวชนเอง เช่น ลักษณะของพันธุกรรม วุฒิภาวะที่ยังไม่พัฒนา ปัญหาการเจ็บป่วยของ เยาวชน เป็นต้น โดยปัจจัยทั้ง 4 ด้านนี้ส่งผลกระทบต่อเยาวชนแตกต่างกันไป วิธีการนำหลักธรรมมาใช้กับเยาวชนทำได้ใน 2 มิติ คือ การประยุกต์วิธีการสอนหลักธรรม เช่น การเปิดใจเยาวชน กิจกรรมนอกหลักสูตร การเข้าค่ายต่าง ๆ เป็นต้น และการขัดเกลาจิตใจ เช่น การทำให้เยาวชนมีโอกาสเข้าใกล้ศาสนา การสร้างสำนึกที่ดี

ให้กับเยาวชน เป็นต้น กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนโดยใช้หลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับเยาวชน ได้แก่ หลักเบญจศีล อริยสัจ 4 มรรค พรหมวิหาร 4 เป็นต้น ผู้วิจัยได้ค้นพบแผนกลยุทธ์ในการพัฒนา เยาวชน 4 แผน คือ แผนกลยุทธ์ด้านการอยู่ร่วมกับเพื่อน ๆ และบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างสงบสุข แผนกลยุทธ์ด้านการสร้างเสริมจิตสำนึกด้านจริยธรรมของเยาวชนและค่านิยมที่ถูกต้อง แผนกลยุทธ์ ด้านการการปฏิบัติตนให้อยู่ในศีลธรรมและกฎกติกาของสังคม และแผนกลยุทธ์ด้านการสั่งสอนให้มี แนวคิดในการดำเนินชีวิตที่ดี

สรุป/ข้อเสนอแนะ

เยาวชน เป็นบุคลากรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของประเทศชาติที่จะต้องได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ การนำหลักพุทธจริยธรรมมาใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาเยาวชนไทยในปัจจุบันให้ปฏิบัติตนตามแนวทางที่ถูกต้อง อันจะนำไปสู่การเกิดภูมิคุ้มกันกับสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันและนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี

คุณค่าทางพุทธจริยธรรมของพระอานนท์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ประกอบด้วย คุณค่าด้านความกตัญญูกตเวที คุณค่าด้านความมีเมตตา คุณค่าด้านความใฝ่รู้ใฝ่ศึกษา คุณค่าด้านความอ่อนน้อมถ่อมตน คุณค่าด้านความขยันอดทน และคุณค่าด้านความใจกว้างยอมรับคำติชม

คุณค่าทางพุทธจริยธรรมของพระอานนท์เพื่อการพัฒนาเยาวชนไทยในปัจจุบัน ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ คุณค่าด้านความกตัญญูกตเวที คุณค่าด้านความมีเมตตา คุณค่าด้านความใฝ่รู้ใฝ่ศึกษา คุณค่าด้านความอ่อนน้อมถ่อมตน คุณค่าด้านความขยันอดทน และคุณค่าด้านความใจกว้างยอมรับคำติชม และมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1. วัดและองค์กรชาวพุทธควรนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับพระอานนท์ให้ชาวพุทธและบุคคลทั่วไปได้ทราบถึงบทบาทหน้าที่ของพระอานนท์ที่มีต่อพุทธบริษัท
2. วัดและองค์กรชาวพุทธควรนำเสนอข้อมูลให้ชาวพุทธและบุคคลทั่วไปเห็นว่าพระอานนท์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเยาวชน
3. วัดและองค์กรชาวพุทธควรนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับพระอานนท์ให้ชาวพุทธได้เห็นและเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของพระอานนท์ที่มีคุณูปการต่อชาวพุทธและพระพุทธศาสนา
4. วัดและองค์กรชาวพุทธควรนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับพระอานนท์ให้ชาวพุทธได้เห็นถึงคุณค่าทางพุทธจริยธรรมของพระอานนท์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาบทบาทของพระอานนท์ในการบำเพ็ญบารมีที่ปรากฏในชาดกต่าง ๆ

2. ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระอานนท์ภายหลังพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว
3. ควรมีการศึกษาวิเคราะห์ถึงบทบาทหน้าที่ของพระอานนท์ในตำแหน่งเอตทัคคะทั้ง 5 อย่าง
4. ควรมีการศึกษาคุณสมบัติของพระอานนท์ด้านการศึกษาเพื่อประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการศึกษาของเยาวชนไทยในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2539). การใช้ผลผลิตจากการวิจัยทางจิตพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนาคนไทย. *วารสารจิตวิทยา*, 3(2), 46-60.
- พระจรัญ สุวโจ (สะท้อน). (2558). ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการแสดงความกตัญญูกตเวทีของพระอานนท์เถระ. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วีรชัย อนันต์เขียร. (2557). กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย. ใน *ดุชนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมสุข นิธิอุทัย. (2554). การพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธในสังคมไทย. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.